

TẾT Ở NHẬT

Đỗ Thông Minh

**Chúc Mừng Năm Mới
Cung Chúc Tân Xuân**

恭祝新春

Kinga Shinnen / Cấn Hạ Tân Niên

謹賀新年

GIÁNG SINH Ở NHẬT

Trước khi tới Tết là Giáng Sinh, nên cũng xin nói qua về lễ này. Nhật Bản chỉ có khoảng non 1% tín đồ Thiên Chúa Giáo và Tin Lành, lại không nghỉ lễ theo tôn giáo nào, nên Giáng Sinh ở đây không tương bằng như nhiều nước khác. Tuy vậy, ngày 23/12 là sinh nhật Thiên Hoàng đang tại vị là ngày lễ quốc gia và 24/12 vẫn là dịp cho nhiều người đi chơi và việc ông già Nô-en đi phát quà trở thành một sinh hoạt không thể thiếu trong các nhà trẻ và nhiều sinh hoạt xã hội khác.

Các cửa tiệm buôn bán cũng trang hoàng không khí Giáng Sinh, nhân viên nam nữ có một số người mặc áo đồ kiểu của ông già Nô-en. Giới trẻ thì khởi nói, đây là dịp tụ tập, ăn nhậu hay nhảy nhót. Có một khu khoảng vài chục căn nhà, không phân biệt có theo Thiên Chúa Giáo hay không, nổi hứng rủ nhau mỗi nhà bỏ ra khoảng 500.000 Yen (gần 5.000 đô la) trang hoàng đèn và các thứ khác trong ngoài như một số nhà ở Âu-Mỹ, trông thật đẹp. Nhưng một số người thì thấy phiền vì khiến thiên hạ tò mò tới xem, làm nghẹt đường phố và một số người lái xe ngang, mãi ngắm khiến dễ gây tai nạn.

Trong lòng tín đồ Thiên Chúa Giáo thì ở đâu cũng vậy, Giáng Sinh là lễ lớn nhất, quan trọng nhất. giáo dân khắp nơi tụ tập về các nhà thờ, nhà nguyện để làm lễ và ăn tiệc chiều hay tối, thay vì đúng nửa đêm như nhiều nước khác. Điểm đặc biệt là giáo dân Nhật hầu như không có trang trí cảnh hang đá với Chúa hài đồng, thiên thần và bầy cừu... như câu hát "đêm đông lạnh lẽo Chúa sinh ra đời, Chúa sinh ra đời nằm trong hang đá, bên máng lừa..". Không khí cũng tĩnh lặng, giáo dân suy niệm, hướng tâm hơn là ồn ào, phô trương.

Người Nhật theo Thiên Chúa Giáo không đông, nên nói chung chỉ lác đác chỉ có một số nhà giăng đèn. Tuy nhiên nếu thích xem đèn, thì ngay cửa Nam, tức Marui No Uchi (Hoàn Nội) của ga Tokyo cũng có nguyên một con đường Marui No Uchi Nakadori (Hoàn Nội Trung Thông) với mái được trang trí bằng hằng triệu ngọn đèn rất đẹp gọi là "Tokyo Millenario" (dựa theo sự kiện ở Ý Đại Lợi). Sự kiện này bắt đầu từ năm 1999, mỗi năm với một chủ đề khác nhau Đèn được thắp từ ngày 24 đến 31/12, coi như đón mừng Giáng Sinh và Tết Tây luôn, ngày 24 đến 31 thì bật đèn từ 5 giờ 30 chiều đến 9 giờ tối, riêng ngày 31/12 coi như đón "giao thừa" (交承, cũ giao lại, mới tiếp lấy, lúc năm cũ bước qua năm mới) thì từ 0 giờ tới 3 giờ sáng. Người Nhật sau khi đi lễ đền và coi chương trình Hồng Bạch của NHK số 1 đã kéo đến rất đông, như năm 2002, trong 1 tuần lễ bật đèn, có tới khoảng 2,8 triệu người xem. Dưới Osaka cũng có trang trí hành lang đèn tương tự như vậy gọi là "Osaka Millenario".

Năm 2005, ở Nhật có khoảng 4.000 giáo dân với 10 vị Linh Mục người Việt (một nửa lo cộng đoàn Việt, một nửa lo cộng đoàn Nhật), đều tụ tập về các nhà thờ. Giáo Đoàn Công Giáo Việt Nam ở Nhật đứng đầu là Linh Mục Nguyễn Hữu Hiến, là một tổ chức khá chặt chẽ, đã phát hành nguyệt san Phụng Vụ Lời Chúa đều đặn từ hơn 20 năm qua.

NGƯỜI VIỆT ĂN HAI CÁI TẾT MÀ VẪN BUỒN!

Tết Tây thì khởi nói, ai cũng biết là vào ngày 1/1, còn Tết Ta thì dân Mít mình

năm nào cũng phải hỏi nhau xem năm nay vào ngày nào và tên con giáp là gì. Thường phải đợi đến gần cuối năm, khi nhận được Lịch Tử Vi hay lịch của các cơ sở thương mại gửi tặng mới biết rõ ngày. Năm 2000, Tết Ta mình là năm Canh Thìn (tương ứng với con rồng), nhằm ngày Thứ Bảy.

Về các con giáp, rất nhiều người thường nghĩ năm Bính Tuất 2006, thì "tuất" là con "chó", Đinh Hợi 2007 thì "hợi" là con "heo", thực ra "tuất" và "hợi" là chi và giờ thứ 11, 12 trong: tỵ, sửu, dần, mao, thìn, tỵ, ngọ, mùi, thân, dậu, tuất, Hợi, "khuyển" và "cẩu" mới là "chó", "trư" mới là "heo" như "trư bát giới". Trong vòng tròn 12 cung, 12 chi này cùng cung giác với 12 con giáp chứ không phải là 12 con giáp. Thường người ta vẽ hình con giáp mà không viết chữ nên không những người Việt mà Nhật hay Hoa cũng thường nhầm chữ Hán hay Hán-Việt bên chi cùng nghĩa với hình vẽ bên con giáp như vậy. Cũng vậy, so với bảng 12 con giáp thì "thìn" tương đương với con rồng chứ long mới thực là "con rồng", "tý" tương đương với "con chuột" chứ thử mới thực là "con chuột" hay "dần" tương đương với "con cọp", chứ "hổ" mới thực là "cọp...". 12 chi đi đôi với 10 can: giáp, ất, bính, đinh, mậu, kỷ, canh, tân, nhâm, quý tạo thành một chu kỳ 60 năm, thường gọi là một "hội". Theo lối tính giờ của Trung Hoa và Việt Nam xưa thì một ngày có 12 giờ, giờ "dần" tương đương với thời gian 3 đến 5 giờ sáng. Chúng ta thường nghe câu: "Nửa đêm giờ tỵ canh ba.". Giờ tỵ là 11 giờ đêm tới 1 giờ sáng, giờ sửu là 1 đến 3 giờ sáng. Còn ngọ là 11 giờ sáng đến 1 giờ chiều, nên chính ngọ là đúng 12 giờ trưa.

十干

- 1. 甲
- 2. 乙
- 3. 丙
- 4. 丁
- 5. 戊
- 6. 己
- 7. 庚
- 8. 辛
- 9. 壬
- 10. 癸

Quan hệ giữa thập can và ngũ hành gọi là 五兄弟 ngũ huynh đệ.

thập can

- giáp
- ất
- bính
- đinh
- mậu
- kỷ
- canh
- tân
- nhâm
- quí/quý

五行 ngũ hành

- 木 mộc
- 火 hỏa
- 土 thổ
- 金 kim
- 水 thủy

十二支

- 1. 子 tí/tý (23-01 giờ) (鼠 thỏ: chuột)
- 2. 丑 sữu (01-03 giờ) (牛 ngưu: bò)
- 3. 寅 dần (03-05 giờ) (虎 hổ: cọp)
- 4. 卯 mảo (05-07 giờ) (兔 thỏ/thỏ)
- 5. 辰 thìn (07-09 giờ) (龍 (竜) long: rồng)
- 6. 巳 tị/ty (09-11 giờ) (蛇 xà: rắn)
- 7. 午 ngọ (11-13 giờ) (馬 mã: ngựa)
- 8. 未 mùi (13-15 giờ) (羊 dương: cừu)
- 9. 申 thân (15-17 giờ) (猴 vượn: khỉ)
- 10. 酉 dậu (17-19 giờ) (雞 kê: gà)
- 11. 戌 tuất (19-21 giờ) (犬 khuyển: chó)
- 12. 亥 hội (21-23 giờ) (猪 trư: lợn/heo rừng)

thập nhị chi

Trung Hoa, Nhật Bản	Việt Nam
cừu	đê
lợn/heo rừng	lợn/heo nhà
thỏ	mèo
bò	trâu

Đón Xuân nơi đất khách quê người tại một nước vùng ôn đới tiếp giáp hàn đới như Nhật Bản thì không được hưởng một tí khí thời ấm áp nào như ở quê nhà. Ở đây, đầu tháng 1 (Tết Tây), nhiệt độ khoảng 3 đến 10 độ C, và qua đầu tháng 2 (Tết Ta), là giữa đông, nhiệt độ khoảng trên dưới 0 độ C, tuyết rơi trên dưới 10 phân như ở Tokyo, hay cả thước như ở Niigata (Tân Tích), Hokkaido (Bắc Hải Đạo). Nên dù là gặp ngày không có

gió hay tuyết thì ai cũng co ro trong những lớp áo dày. Mùa xuân nơi đây chỉ thực sự có khí hậu ấm áp từ khoảng tháng 3 hay 4. Khi đó cây Anh Đào (Sakura), thứ cây hoa tiêu biểu cho nước Nhật được trồng khắp mọi nơi, nhất là ở các công viên, bắt đầu đâm nụ nở hoa sau mùa thu rụng hết lá và trở trọi như vậy qua suốt mùa đông. Nhật Bản có tặng một số cây Anh Đào cho Việt Nam trồng tại Đà Lạt và tặng cho Hoa Kỳ trồng ngay ở thủ đô Hoa Thịnh Đốn và nay được trồng ở nhiều nơi trên đất Hoa Kỳ...

Nhưng ở Việt Nam, vì cây Anh Đào chỉ trồng được ở vùng lạnh như miền Bắc và ở Đà Lạt do Nhật Bản tặng nên vẫn còn hơi xa lạ với người Việt. Cây này có thể ví như cây Mai Vàng của Việt Nam vì có rất nhiều đặc điểm tương tự: cả hai cùng trở trọi (hoa Mai thì do người tước lá) cho đến mùa Xuân mới đâm nụ nở hoa và đồng thời lấy lộc. Anh Đào có khoảng mười loại, hoa thường màu hồng nhạt hay trắng, nở rộ cả cây

rất đẹp, và chỉ tồn tại độ vài ngày. Nếu gặp hôm mưa gió thì chỉ được một buổi là rụng cả. Hoa không có mùi thơm, thường có năm cánh đơn và lớn tương tự nhau. Cả hai cùng nở rộ cả cây (nếu một bông hoa thì chắc cũng chỉ như hoa Mười Giờ, không có gì đặc biệt). Nhưng hương thơm thì cả hai đều rất kém, ít được nói tới. Cả hai lại cùng là loại hoa biểu tượng cho quốc gia. Ở Nhật có những cây Anh Đào sống lâu hàng trăm năm, lên hàng cổ thụ và cao khoảng mười mét. Nhật Bản chỉ có Mai Đỏ, Mai Vàng ôn đới chứ không có Mai Vàng nhiệt đới như Việt Nam nên rất quý loại này.

Năm 2005, có khoảng 11.000 người Việt định cư, 7.000 đến 8.000 người Việt qua lao động và khoảng 1.500 du học sinh ở Nhật Bản. Mức gia tăng chậm, chỉ độ vài trăm người một năm, nên các sinh hoạt không thay đổi đáng kể. Các hội đoàn người Việt tại Nhật thường tổ chức Hội Xuân (Tết Tây) đồng thời tại Fujisawa cho vùng Kanto (Đông Kinh và phụ cận) và Himeji hay Osaka cho vùng Kansai (Osaka và phụ cận). Riêng vùng Kanto còn tổ chức cả Hội Xuân Tết Tậ Hội Xuân Kanto Tết Tây được kể là dịp tụ họp đông đảo nhất của người Việt tại Nhật. Số người tham dự thường từ 300 đến 500 người và với độ trên 10 gian hàng đủ loại, có múa lân, đốt pháo, lì xì các em nhỏ, có văn nghệ (có năm mời cả ca sĩ từ nước khác tới giúp vui, ngoài những ca sĩ "cây nhà lá vườn". Thường là hát "Karaoke" (hát theo đĩa nhạc không lời).

Vùng Kansai (Quan Tây), ở phía nam số người ít hơn nên Hội Xuân tổ chức đơn sơ, có khoảng 200 đến 300 người dự. Nhưng năm 1998 lần đầu tiên tổ chức ở Osaka phối hợp với các đoàn thể Nhật và ngoại quốc đã quy tụ tới gần 1.000 người. Các nơi khác như tỉnh Shizuoka, Gunma, Saitama... cũng có năm tổ chức, còn thường thì chỉ họp mặt mười người trong những căn nhà "chuồng thỏ" chật hẹp.

Vì Nhật Bản nay chỉ dùng ngày Tây, họ nghỉ Tết Dương Lịch nên mình cũng nghỉ và tổ chức Tết Tây cho tiện. Tới Tết Ta thì họ đi làm, mình cũng phải đi làm nên chỉ tổ chức đơn sơ. Tuy được ăn tới hai cái Tết, nhưng nói chung là bốn cũ soạn lại từ hơn hai mươi năm qua, không được phong phú, nhộn nhịp, vui tươi như các cộng đồng đông đảo người Việt ở các nước khác.

NGƯỜI NHẬT ĂN TẾT

DỪNG DƯƠNG LỊCH, NHƯNG GIỮ TỤC LỆ CŨ

Người Nhật dùng Dương Lịch từ năm 1873, sau khi Minh Trị Thiên Hoàng lên ngôi được 5 năm và chủ trương Âu hóa, nên giờ đây không còn ai thắc mắc đến Âm Lịch nữa (trừ một số các nhà nghiên cứu hay bói toán). Nhưng dịp Tết hay trên thiệp Tết thì vẫn thấy xuất hiện 12 chi với chữ Hán và hình ảnh 12 con giáp mà không đề cập gì đến 10 can. Có lẽ Nhật Bản là nước duy nhất từng dùng Âm Lịch nhưng đã chuyển

hoàn toàn qua dùng Dương Li.ch. Tuy đổi ngày như vậy, nhưng họ lại giữ hầu như nguyên vẹn các phong tục Tết mà họ gọi là "Shogatsu" (正月, Chính Nguyệt) và ngày đầu năm cũng gọi là Nguyên Đán (元旦 = Gantan, Đán là buổi sớm mai, Nguyên Đán là buổi sáng ngày đầu năm).

Điểm đáng nói là có vài khác biệt giữa con giáp Việt Nam và Trung Hoa, Nhật Bản... người Việt đã thay đổi một số con cho gần gũi với mình hơn. Năm Sửu chúng ta đón "trâu" (tiếng Hán-Việt gọi là "thủy ngưu" (水牛, suigyu) thì Nhật Bản cũng như Trung Hoa thuộc vùng lạnh, không có "thủy ngưu" nên chỉ đón "ngưu" (牛, gyu), tức là "bò". Tìm một bức tranh trâu ở Nhật hơi khó, nếu cần thì dùng tạm tranh "chú bò" nào vẽ mờ mờ và sừng dài thì trông cũng có vẻ "bác trâu" lắm. Thường thì bò Nhật to lắm, mập ú, nặng hơn cả trâu Việt Nam, nổi tiếng nhất là nhất bò Kobe (Thần Hộ) và trên nữa là Matsuzaka (Tùng Phán). Còn năm 2003, là Quý Mùi, ở Nhật là con cừu, không biết phải hóa trang "chú cừu" sao cho giống "chú dê" đây? Đặc biệt người Nhật xem số phận qua tử vi Tây Phương (12 tinh tọa) chứ hầu như không dùng Đông Phương và xem tính người qua loại máụ Năm Hợi, người Việt lấy biểu tượng là lợn.n/heo nhà thì họ là lợn.n/heo rừng, năm mǎo, mình chọn mèo thì họ là thỏ (có lẽ do chữ mǎo đọc trại ra).

Trên tất cả mọi kỳ vọng, thực tế mong đợi trước mắt của người Nhật là lãnh tiền thưởng vào khoảng từ ngày 10 đến 15/12. Mọi người đều hồi hộp khi mở phong bì đếm tiền hay xem giấy báo tiền, để biết năm nay lãnh nhiều hay ít hơn năm ngoái! Và với số tiền đó, những dự tính trong đầu cho những ngày xuân liệu có đủ để vui chơi không? Đây là lần lãnh năm, được khoảng một đến Tết. Nếu ai muốn biết Thần không thì chịu khó xếp đắ cá cặp trứng 300 triệu

Cuối năm, người mua sắm hàng Tết. Từ khu phố nhỏ lại có dựng lên cây tre và thông (門松 =

thường thứ hai hay ba trong ba tháng lương, tha hồ sắm Tài có gỗ cửa nhà mình hàng mua vé số, loại độc Yen (gần 2,5 triệu MK).

người đổ tới các khu phố lớn khoảng ngày 20/12, tại mỗi một gian hàng sơ sài bán Kadomatsu, Môn Tùng),

bùa trừ tà treo trước nhà gọi là "Shimekazari" (Sức, có rất nhiều loại tùy theo vùng và đặc biệt một số khá lớn nay được sản xuất tại Việt Nam), rồi đồ cúng... Cây "Kadomatsu" này thường là hai, ba cây tre tươi cắt chéo (một cây ở giữa cao trội và hai cây ở hai bên bằng nhau, chứ không phải là một cây có cả ngọn cao vút như Cây Nêu ở Việt nam), thêm mấy cành thông ở gốc và quấn lại bằng rơm, thường để thành cặp ở hai bên mặt tiền nhà. Đôi khi họ cắm thêm vài bông hoa tươi cho tươi thắm hơn.

Trước cửa các đền hay chùa thường treo những bện rơm lớn gọi là

"shimenawa" (đế thẳng), có nơi như Chion-in (Tri Ân Viện), tổ đình của Tịnh Độ Tông ở Kyoto, bện rơm dài tới 13 mét, nặng tới 6 tấn, phải dùng xe cần trúc câu lên rồi cột vào

Đa số nhà tư nhân thì đơn giản hơn, chỉ trang trí bằng mấy cành thông nhỏ với vài cọng rơm bện thô. Có một số nhà thì treo ngang cửa một khúc rơm bện hai đầu nhỏ và phình to ở giữa, hay đơn giản là vài sợi rơm, cùng với giấy trắng cắt hình xoắn, một loại trang trí của Thần Đạo gọi là "Shimenawa" (締め縄・注連縄 Tiều Thẳng, Chú Liên Thẳng) để đuổi quỷ. Điều đáng nói là những trang trí truyền thống này nay phần lớn được nhập cảng từ Hàn Quốc, Đài Loan và rất nhiều từ Việt Nam. Trịnh trọng hơn thì dán giấy mừng xuân. Có căn nhà cắm nguyên cả một cây tre nhỏ kèm ít giấy màu, nhưng không có những thứ kêu leng keng như cây nêu Việt Nam. Các thứ trang trí này thường được tập trung lại để đốt trong khoảng từ ngày 14 đến 16/1.

Bàn thờ thường để hai cái bánh dày lớn hình tròn gọi là "Kagamimochi" (鏡餅, Kính Bính, bánh dày hình tròn), nhỏ chõng lên lớn, đường kính từ 10 đến 50cm, và trên đó cắm quả quít, thêm một con tôm (thường là tôm già, tượng trưng cho tuổi thọ), ít lá rong tươi, cành lá nhỏ như lá me, dây trắng và đỏ cắt xoắn gọi là "Shimezaki" để cầu được thu hoạch tốt. Đơn giản hơn thì chỉ có một quả quít với hai bánh dày, cành lá nhỏ như lá me. Hầu hết các đồ thờ của Nhật Bản đều mang ý nghĩa cầu an và nhất là cầu Thọ.

Từ 7 giờ 30 tối ngày 31/12, đài truyền hình NHK bằng tần (kênh) số 1, gốc do chính phủ thành lập nhưng nay là một đặc thù pháp nhân, có truyền thống tổ chức văn nghệ Hồng-Bạch (năm 2007 là lần thứ 58) gọi là "Kohaku Uta Gassen" (Hồng Bạch Ca Hợp Chiến), quy tụ hàng trăm danh ca và ban nhạc toàn quốc. Chương trình là một cuộc thi hát giữa hai phe Hồng (紅, Ko, tượng trưng phái nữ) và Bạch (白, Haku, tượng trưng phái nam), khoảng 54 "cặp" thi đua ca hát rất sôi nổi cho đến 11 giờ 45 đêm.

Hầu hết các tiết mục đều đổi phong cảnh và ca sĩ hàng đầu hát nên rất hấp dẫn. Nhưng như một thông lệ, mọi người chờ đợi mục tranh đua về ăn diện giữa bà Kobayashi (Tiểu Lâm) và ông (lại cái) Mikawa (Mỹ Xuyên). Coi như trong chương trình thi hát Hồng-Bạch còn có sự tranh đua quần áo hào hứng này nữa, gọi là Kohaku Isho Taiketsu (Hồng Bạch Y Thường Đối Quyết). Đây không phải loại thời trang để mọi người dùng hay quảng cáo của các nhà thiết kế, mà là quần áo đặc biệt mặc trình diễn trong buổi văn nghệ này. Những bộ quần áo thường nhiều lớp, rất lớn, có đèn nhấp nháy, biến hóa không biết trước được. Thường họ mặc 2, 3 bộ chõng nhau rồi cởi dần hay nửa chừng mặc thêm vào... thay đổi và chuyển động rất nhanh chóng trong thời lượng cho phép của bài hát. Trong 10 năm tranh đua qua, Kobayashi đã thắng 9 lần, Mikawa chỉ thắng 1 lần. Số người xem mục này được ghi nhận là cao điểm nhất của cả

buổi văn nghệ, với 47,3% khán thính giả toàn nước Nhật xem. Lần thi hát Hồng-Bạch thứ 49, Kobayashi đã ghi kỷ lục khi có 63,7% người xem và lần thứ 48 Mikawa đã ghi kỷ lục với 53,5% người xem. Bộ quần áo và phần trang trí của Mikawa lần này cao 6 mét và dài 12 mét, nếu kể cả kim cương... đeo trên người thì trị giá lên đến 300 triệu Yen (2,5 triệu đô la), nhưng vẫn thua Kobayashi luôn tươi mát và rạng rỡ hơn.

Đây là chương trình đặc sắc và tốn kém nhất trong năm, nên thu hút khoảng 3.000 khán giả tại hội trường chính của NHK (đa số họ phải xếp hàng từ 3 đến 4 giờ đồng hồ trước) và hàng 50 đến 60 triệu người Nhật cũng như hàng chục triệu ngoại quốc khác vì chương trình được phát đồng thời tại 90 quốc gia và khu vực trên thế giới. Tan buổi này, thường các nghệ sĩ lo lo chạy tới các tụ điểm văn nghệ trình diễn tiếp. Vài phút trước giao thừa thì đài chuyển qua khung cảnh một ngôi chùa hay đền và cảnh người người đón giao thừa, chờ cầu nguyện đầu năm ở đây.

Khoảng 11 giờ 45, một nhà sư sẽ trịnh trọng đánh 108 tiếng chuông (bên Thần Đạo hầu như không có chuông, mà chỉ có thanh la hay lục lạc) báo hiệu tiễn năm cũ và đón năm mới, tiếng Nhật gọi là "yuku toshi kuru toshi" (hành niên lai niên). Theo Phật Giáo, 108 tiếng chuông tượng trưng cho 108 điều dục vọng phiền não (bonno) của con người, đánh lên để xua đuổi đi trước khi bước qua năm mới. Nhiều nơi không chỉ nhà chùa đánh chuông mà khách đón giao thừa cũng xếp hàng đánh chuông. Họ không đốt pháo nổ, nhưng nhân dịp đón giao thừa ngoài trời, có nơi đốt ít pháo bông, chứ không nhiều như các hội pháo bông mùa hè.

Riêng các khu phố Tàu ở Yokohama (Hoành Tân), Kobe (Thần Hộ), Nagasaki (Trường Kỳ) thì ăn cả Tết Tây và Tết Ta (đúng ra là Tết Tàu) và đốt pháo nổ tưng bừng. Không khí vui nhộn, nên người Nhật và nhiều người ngoại quốc cũng kéo tới các khu này rất đông.

88 TRIỆU NGƯỜI NHẬT ĐI LỄ GIAO THỪA VÀ ĐẦU NĂM

Lễ đầu năm gọi là "Hatsumode" (Sơ Nghệ), trước đó nhiều chùa hay đền đã đẩy mạnh quảng cáo để thu hút khách.

Tự nhận là con cháu "Thái Dương Thần Nữ" (太陽女神) nên không thể quên Mặt Trời trong ngày đầu năm mới, do đó, đài truyền hình NHK... lo việc thông báo giờ mặt trời mọc tùy theo địa điểm và cao độ, để mọi người có thể ngắm nhìn đúng lúc mặt trời vừa nhú lên trong ngày đầu năm gọi là "Hatsu Hinode" (初日の出, Sơ Nhật Xuất). Vì hầy còn là mùa đông, nên giờ mặt trời mọc thường trong khoảng 5 giờ 30 sáng đến 6 giờ 30 sáng. Có người ra bãi biển phía đông (Thái Bình Dương) hay lên núi cao để ngắm mặt trời mọc lần đầu tiên.

Các đền thờ Thần Đạo (Shinto) và chùa đều thấy biển người. Đông nhất là tối giao thừa, họ đến để nghe 108 tiếng chuông xua đi những dục vọng phiền não (bonno) và để đón năm mới ngay tại nơi mà họ đến cầu nguyện cho được bình an, sống lâu, giàu có, thi đậu... Năm 2000, tổng số đi lễ khoảng 88.140.000 người, chiếm 70% dân số. Mười nơi đông nhất xếp theo thứ tự sau:

- 1- Đền Minh Trị (Meiji ở Đông Kinh), độ 3.320.000 người.
- 2- Chùa Narita Yamashintoji (Thành Điện Sơn Tân Thăng Tự ở Chiba, Thiên Diệp), độ 3.020.000 người.
- 3- Đền Kawasaki Daishi (Xuyên Kỳ Đại Sư ở Kanagawa, Thần Na Xuyên), độ 3.020.000 người.
- 4- Đền Sumiyoshi Taisha (Trú Cát Đại Xã ở Osaka, Đại Phấn), độ 2.900.000 người.
- 5- Đền Fushimi Inari Taisha (Phục Khuyến Đạo Hà Đại Xã ở Kyoto, Kinh Đô), độ 2.500.000 người.
- 6- Đền Atsuta (Nhiệt Điền ở Aichi, Ái Tri), độ 2.270.000 người.
- 7- Đền Daizai Futen Mankyū (Phổ Thiên ở Fukuoka, Phúc Cương), độ 2.040.000 người.
- 8- Đền Tsuruoka Hachimanmiya (Hạc Cương Bát Phiền Cung ở Kanagawa, Thần Na Xuyên), độ 1.990.000 người.
- 9- Đền Omiya Nagakawa (Đại Cung Vĩnh Xuyên ở Saitama, Kỳ Ngọc), độ 1.800.000 người.
- 10- Chùa Senjo (Thiền Thảo) và đền Asakusa (Thiền Thảo ở Đông Kinh), độ 1.650.000 người.

Có đến khoảng 60 % người Nhật về quê ăn Tết. Những người không về quê thì đi viếng thăm chúc tụng lẫn nhau. Ngày nay, giới trẻ thích du lịch ngoại quốc, mỗi năm ước lượng có 600.000 người Nhật ăn Tết ở hải ngoại. Đặc biệt giới nghệ sĩ và thể thao, tuy cũng rất bận rộn trong dịp Tết, nhưng thường kéo nhau qua nghỉ ngơi đồng thời ăn chơi tại

Hawaii.

Giới trẻ kéo nhau đi chơi trong đêm giao thừa hay ngày Tết cũng đông không kém, ước khoảng 4.710.000 người. Nói về nơi giải trí thì không đâu bằng Disneyland ở Chiba (phía đông-bắc Đông Kinh), dịp này thu hút khoảng 210.000 người. Thường là những người từ xa, đi thành nhóm lái xe hơi tới. Vào các nơi giải trí chủ yếu là quây quần ăn nhậu hơn là đi chơi các trò chơi hay xem các chương trình, vì có muốn xem phải xếp hàng là chủ yếu, hai đến ba giờ mới coi được một chương trình.

Ở Việt Nam, đêm giao thừa các nơi đền, chùa lớn đều đông nghẹt, ở Nhật lại càng đông khủng khiếp hơn. Tại đền Minh Trị ở Tokyo là gần 3,5 triệu người và **chỉ riêng đêm giao thừa, ước khoảng 2 triệu người tới đây**. Với số người đông như kiến ấy, mặc dù chỉ có khoảng một tiểu đoàn cảnh sát điều động nhưng hầu như không xảy ra tai nạn đáng tiếc nào. Cảnh sát điều động bằng cách hai người giăng dây chặn ngang con đường dẫn tới đền, thêm một người đứng giữa cầm bảng giờ cao và rồi hai người giăng dây dọc theo đường.

Khách đi lễ cứ tuần tự xếp vào trong phạm vi giăng dây đó. Khi khối người lên đến độ hai ba ngàn thì có thêm hai người giăng dây chặn nút phía sau. Khối người đó chỉ di chuyển khi nào người cảnh sát cầm bảng bước đi và chỉ đi trong phạm vi giăng dây. Như vậy chỉ có sáu ông cảnh sát điều động hàng ngàn người từ khoảng 10 giờ đêm cho đến gần sáng. Lối điều động của cảnh sát khiến khối đông người đi lễ trông cứ như đoàn quân diễu binh, toán này cách toán kia một khoảng nên không bao giờ có chuyện chen lấn chết người cả. Ngày thường đoạn đường đi bộ chỉ mất độ bảy, tám phút, thế mà đêm giao thừa đi mất hai giờ.

Vào đến trước đền, mỗi khối người chỉ có độ chưa tới một phút để quăng tiền và cầu nguyện. Một hàng cảnh sát chờ sẵn ở bên hông sẽ đẩy cả khối người này ra để cho khối khác bước vào. Ngày thường mỗi khi cầu, cầu bao lâu cũng được. Nhưng đêm

giao thừa thì quá đông, mọi thủ tục được giản dị, bỏ mục đánh kẻo. Sân đền được trải chiếu cho hàng ngàn người quăng tiền cùng một lúc và cầu thì cũng vẫn tắt thoi, vì bữa nay thần "bận túi bụi" không có thì giờ nghe nhiều...

Trong số không biết bao nhiêu tiền bỏ trong thùng phước sương, có rất nhiều tiền giấy 1.000 Yen, 2.000 Yen, 5.000 Yen, đôi khi cả 10.000 Yen (120 Yen = 1 Mỹ Kim), xen lẫn những chi phiếu. Điều đáng nói là con số cầu phúc đặc biệt trên chi phiếu này.

Có người dùng máy đánh 4 con số như 2.951 (tương đương 25 Mỹ Kim), âm đọc những con số này mang chữ đầu là fu(tatsu) - ku - ko - i(chi), thành ra "fukukoi", có nghĩa là "Phúc tới đi."

Có người chơi sang hơn đánh 5 con số như 29.451 (tương đương 250 Mỹ Kim), âm đọc những con số này mang chữ đầu là fu(tatsu) - ku - ko - yon - i(chi), thành ra "fukuyokoi", có nghĩa là "Phúc ơi! Tới đi."

Chờ cả mấy tiếng đồng hồ để chỉ đến trước đền độ một phút, sau đó họ túa ra mua bùa hay lấy lá số, hoặc ăn quà vì trời lạnh cảm bụng đói cồn. Lá số tốt thì đem về, lá số xấu thì xếp lại và thả vào một cành nhỏ ở hai bên đường để nhờ thần ếm hộ. Vì vậy sáng mừng một nhìn lại hai bên đường, cây mọc "hoa giấy" (hoa giấy theo nghĩa đen) trắng xóa khoảng giữa tháng một sẽ có người đi gỡ thu hồi và đốt cùng với những gỗ ghi lời cầu hay bùa khác. Và khi ấy, thường có các hội đốt lửa với ý nghĩa xua đuổi những điều không may.

Đặc biệt thấy có rất nhiều xe hơi cũng được đeo bùa ở đầu xe để cầu an, giá một lá bùa khoảng 5.000 đến 10.000 Yen.

Ở Nhật, xe buýt thường chạy đến 10 giờ 30 tối, xe điện thì tới 12 giờ 30 đêm. Nhưng mấy ngày Tết, xe buýt và xe điện chạy suốt đêm để phục vụ những người đi lễ.

Người Nhật đi chơi đêm rất đông như vậy rồi có khi sáng mới về nhà, nên không có vụ xông nhà (người đầu tiên bước vào nhà trong năm mới) hay kiêng cử như người Việt. Còn người Việt thì thường cố gắng về nhà trước giao thừa và chọn người có tuổi tác hay đức hạnh xông nhà.

Họ tôn trọng thiên nhiên nên cũng không có tục bẻ lộc như Việt Nam, nhưng trước Tết, nếu trang trí kiểu Thần Đạo thì cũng có thông, tre, cành cây "Sakaki" (榊, Thần, một loài cây đặc biệt của Nhật, lá xanh bốn mùa, thân cao độ 50-60 cm) và rong biển...

Thực ra, cũng có nơi như ở đền Trường Lang Bạch Sơn (Nagasaki Hakuzan) thuộc tỉnh Gifu (Kỳ Phụ) ở nam trung bộ Bản Châu, không những tổ chức lễ bẻ lộc mà còn giành lộc gọi là "Hanabai" (Hoa Đoạt) cầu phúc vào ngày 6/1 theo truyền thống từ hơn ngàn năm qua, nhưng chỉ là những cành hoa bằng giấy và nhựa thô gọi là "Hanagasa" (Hoa Lạ, tức nón hoa) chứ không phải cành hoa thật. Cành hoa giả này được treo cao trên trần, nên người ta phải công kênh nhau lên để giành.

CÁC MÓN ĂN NGÀY TẾT...

Mua sắm Tết thì khu thương mại nào cũng đông đúc, nhưng nổi tiếng nhất vẫn là khu Ameyoko ở Ueno (Thượng Dã), Đông Kinh. Có khoảng 400 tiệm bán thực phẩm hai bên một đoạn đường hẹp, chỉ dài khoảng 300 thước, mà nội trong ngày 31/12 có tới 350.000 người tới mua sắm, thật là ồn ào náo nhiệt và chen lấn như nêm. Người Việt lạc vào khu này, chắc thế nào cũng sẽ liên tưởng đến chợ Tết ở Hà Nội hay Sài Gòn ngày nào.

Chúng ta có pháo và dưa hấu, với sắc đỏ làm tươi thắm mùa xuân, và pháo nổ để trừ tà. Họ cũng có chứ, nhưng lại có vào mùa hè mà thôi, không ăn nhậu gì tới Tết cả. Mình có hoa mai hay đào hoặc đôi khi là thủy tiên, còn Nhật lúc này mùa lạnh nên không thấy nói tới hoa và nếu có thì lúc này chủ yếu là hoa cúc, còn thủy tiên thì họ cho nở tự do chứ không tia cho nở đúng Tết như Việt Nam. Tết của Nhật nói chung yên lặng như tờ, các nơi tổ chức hội lễ cũng chỉ để bá tánh đi cầu đầu năm, chứ không có trống chiêng ồn ào như các hội lễ khác trong năm, tất cả như lắng lòng để nghe thiên nhiên chuyển mình. Còn mục lì xì và các món ăn đặc biệt ngày Tết thì bên Nhật Bản cũng có như Việt Nam.

Thêm điểm khác nhau nữa là chúng ta có bánh chưng (hình vuông tượng trưng cho đất) và bánh dày (hình tròn tượng trưng cho trời), thì họ thờ Thái Dương Thần Nữ nên chỉ có bánh dày. Chuyện tích Việt Nam kể Tiết Liêu dâng vua cha bánh chưng và bánh dày cùng lúc, không hiểu sao con cháu Tiên Rồng sau này lại phân chia hai thứ bánh ấy ạ. Ăn bánh dày lai rai

cả năm, đến Tết chỉ còn độc món bánh chưng. Người Nam chế ra bánh tét hình trụ (cắt ăn từ từ rất tiện và đôi khi ăn quanh năm). Để cho đầy đủ bộ lệ, có năm chúng tôi đã mua một cặp bánh dày (vì họ chỉ bán cặp, cái bé chồng lên cái lớn như khi để trên bàn thờ), lấy một cái bánh dày Nhật chồng lên bánh chưng của mình cho đủ trời đất, âm dương.

Dịp Tết, trong khoảng thời gian từ 24 đến 28/12 (kỵ từ ngày 29 đến 31/12), họ thường tổng vệ sinh nhà cửa gọi là "susuharai" (煤払い, môi phất, nguyên nghĩa là quét bồ hóng, nhưng nghĩa rộng là lau chùi nhà) để tẩy uế trong ngoài trước khi đón năm mới. Họ có thói quen làm tổng vệ sinh văn phòng, hăng xướng vào ngày làm việc cuối. Đền chùa cũng tổng vệ sinh, nhưng đặc biệt là để quét trần nhà hay các tượng Phật, họ hay dùng cây tre dài còn nguyên lá ở đầu làm chổi quét.

Nhân đó thì họ tổ chức giã bánh dày gọi là "mochitsuki" (bính đảo) tại khắp các thôn xóm cho tới thành thị. Đặc biệt họ không tổ chức giã riêng từng nhà mà luôn tổ chức giã chung từng khu phố, chung cư... vì đây là dịp sinh hoạt chung, gặp gỡ nhau sau cá năm bận rộn, vui chơi. Gạo nếp gọi là "mochigome" (bính mễ) ngâm từ tối hôm trước, rồi sáng hôm sau đồ trong khoảng từ 20 đến 30 phút thành xôi, sau đó cho qua cối giã bằng tay, mỗi cối độ 2, 3 kg. Cối thường làm bằng gỗ, là nguyên một khúc thân cây khoét ruột, đường kính khoảng 50 đến 60 cm. Cái chày cũng bằng gỗ, đường kính 10 đến 12 cm, có cán ngang như búa bổ củi. Người giã cầm cán giơ cao giã, trong khi một người khác phụ đảo xôi cho đều và muốn cho chày và tay không bị xôi dính thì phải thường xuyên nhúng nước. Giã đều tay độ 10 đến 15 phút thì được, dùng tay bẹo ngắt thành từng phần nhỏ không cần theo hình thù nào. Sau đó, bỏ thêm chút rong biển khô thái sợi và chút xì dầu hay bột đậu nành rang gọi là "kinoko" (hoàng phấn), có khi thêm chút bột quế, hoặc là đậu đỏ nấu nhão, phát miễn phí cho mọi người tham dự.. Dịp này các ông "Sumo" cũng thường góp mặt tại một số nơi, giã bánh chung với dân chúng.

Bánh dày giã ăn liền tuy đơn sơ giản dị, nhưng là món truyền thống nên được lưu truyền rộng rãi. Loại bánh của các công ty sản xuất bán để bày bàn thờ... thì hình

tròn lớn gọi là "mochikagami" (bính kính). Sau Tết, họ mới ngả ra ăn, thường là nấu với chè đậu đỏ. Khi đó bánh khô cứng, phải dùng búa bổ, chứ không dùng dao. Họ cũng tin mộc kị kim nên không dùng dao như chúng ta kị dùng dao cắt bánh chưng vậy, thực tế dùng dao khó cắt bánh chưng hơn dùng lạt hay dây.

Trong năm, người Nhật cũng ăn bánh dày lai rai, nhưng thường là loại bánh khô hình chữ nhật mua ở chợ, kích thước khoảng 4x6 cm (thì cũng là Nhật 日 = tức mặt trời vậy), khi đem về nướng sẽ nở và mềm dẻo rạ Họ có cả bánh dày khô chỉ cần thả vào nước là nở ra và ăn mà không cần nướng, bánh dày pha bột trà xanh hay đậu... Tết thường được nói là đón xuân sang, nhưng thực ra ở Nhật vào giữa mùa đông, rất lạnh, nên có một loại bánh dày gọi là "kanmochi" (hàn bính). Thường là bánh cát lát, phơi khô để lạnh hay ngâm trong nước, có khi thêm đậu hay pha màu đỏ, xanh... có tới hàng chục loại khác nhau Họ sinh khi mới nhập học thường được tặng bánh dày màu trắng (dương) và bánh dày màu đỏ (âm), tượng trưng cho âm dương, hòa hợp học tập.

Có những nơi thì trịnh trọng hơn, mọi người rủ nhau làm một bữa ăn tập thể qua năm gọi là "Toshikoshi Nabe" (Niên Việt Oa) ở ngoài trời, thường là một nồi lẩu thập cẩm thật to, gồm các thứ rau, đậu nấu với thịt hay cá...

Cuối năm, họ thường rủ nhau đi dự Tất Niên tại các quán ăn, khách sạn hay đi mua sắm chuẩn bị đón Tết. Có một tiết mục về Tết mà có lẽ dân tộc nào cũng có, đó là biểu xén ân nhân. Thời đại này thì không phải lo nhiều, họ cứ việc đến các trung tâm thương mại lớn chọn mua phần quà định sẵn, [trung bình giá từ 3.000 Yen đến 10.000 Yen](#), trả tiền và cho địa chỉ người nhận là bảo đảm quà được nơi đây gửi tới trong vòng vài ngày.

Thức ăn đặc biệt ngày Tết gọi là "Osechi ryori" (Ngự Tiết Liệu Lý), thực ra hầu hết cũng là món ăn ngày thường, có khác chăng là trong dịp Tết thì tập trung nhiều những món đặc biệt ăn cùng lúc. Các cửa tiệm bán hàng chục loại cơm phần khác nhau, thường là tôm, cá, ốc, chả cá, rong biển, măng, khoai, đậu, cà rốt... thường là mua sẵn ở tiệm, có vị ngọt và mặn, cứ để lạnh nguội mà ăn khỏi nấu nướng chỉ

cho mệt, còn để thì giờ đi chơi.

Buổi tối Giao Thừa họ hay ăn món "Toshikoshi Soba" (Niên Việt Soba, tức ăn "Soba" qua năm). "Soba" (Kiều Mạch) là món "mì" làm bằng lúa kiều mạch, tiểu mạch và củ mài, dai hơn bún Việt Nam một chút, có màu tro hay xanh lá cây... tùy theo

những chất pha thêm vào, chấm với xì dầu hay thêm chút rong biển cắt sợi. Người Nhật thích món này cũng giống như người Việt thích bún chấm mắm tôm, tuy thật đơn sơ mà ngon tuyệt.

Để rồi 12 giờ đêm thì lắng nghe tiếng chuông "Joya" (Trừ Dạ, Việt Nam gọi là đêm trừ tịch) từ chùa vọng tới. Thời nay, có thể ngồi nhà nghe chuông qua máy vô tuyến truyền hình cho đỡ lạnh. Có một số nơi người Nhật tập hợp theo dõi chương trình đếm ngược, từ 10, 9, 8 xuống dần đến 0, là bước qua năm mới với một ít pháo bông chào mừng.

Qua sáng mừng một, bữa đầu tiên thường ăn món xúp rau mừng Xuân gọi là "Ozoni" rồi mới ăn các món khác.

THIỆP TẾT & LÌ XÌ...

Người Nhật còn có cái thú gửi và nhận thiệp Tết gọi là "nengajo" (niên hạ trạng, với chữ hạ nghĩa là mừng) vào đầu năm. Ở nước nào cũng có tục gửi thiệp Tết mừng nhau, nhưng bưu điện Nhật Bản có truyền thống tập trung tất cả thiệp rồi phát vào ngày mừng một, thiệp gửi trễ mới bị phát vào các ngày sau. Thiệp nhiều khi rất đơn sơ, có rất nhiều thiệp tự chế, nhưng nếu dùng loại thiệp của bưu điện thì có kèm số, nếu trúng được tặng nhiều quà giá trị. Thường thì người lớn cũng ít ai quan tâm việc trúng số, chỉ có trẻ em hay người già chịu khó ra bưu điện dò để lãnh thưởng. Mỗi dịp tết, người Nhật dùng khoảng 4 tỷ cái thiệp, đặc biệt trong số đó có khoảng 1,2 tỷ cái thiệp dùng cho máy điện toán in thêm hình, chữ hay đại chỉ. Phần công ty dùng để gửi khách hàng để cảm tạ và nhắc nhở khách nhớ tới mình chiếm tỷ lệ khá cao.

Vì nội dung thường là những câu sáo ngữ in sẵn, nên không có gì đặc biệt. Họ thường viết câu "Shinnen Akemashite Omedeto Gozaimasu" (Chúc Mừng Năm Mới) hay "Kinga Shinnen" (Cần Hạ Tân Niên = Kính Cần Chúc Mừng Năm Mới), gọn hơn thì viết "Shinshun" (Tân Xuân) hay "Geishun" (Nghinh Xuân)... đi kèm với câu "Cám ơn sự giúp đỡ trong năm ngoái Năm nay xin cũng vậy", hay "Có mạnh khỏe không, lâu nay làm gì?". Đọc tới càng thêm tức, bởi vì người hỏi viết có mấy chữ mà bắt mình phải kê khai tình trạng sức khỏe và công ăn việc làm dài dòng cả trang chưa chắc đã xong... Nhưng mà thôi, Tết nhất đành xí xóa tất cả. Người nhận thiệp vì vậy thường chỉ đọc lướt hàng chục tấm thiệp xem tên người gửi, để làm chi quý bạn có biết không? Để đo lường mức "quan trọng" của mình, xem trong thiên hạ, ai là người nhớ tới tên mình vậy thôi

Việc nhận tiền lì xì, tiếng Nhật là "Otoshidama" (ngự niên ngọc), chắc là trẻ em ở đâu cũng thích nhất. Tết 2006, trung bình một trẻ em Nhật nhận tiền lì xì từ bảy người, được khoảng 27.000 Yen (240 Mỹ Kim), có lẽ là cao nhất thế giới. Chúng còn thường chơi thả diều gọi là "takoage" (diều thượng), đánh cầu bằng vợt gỗ gọi là "Hagoita" (vũ tử bản/bảng). Trước Tết nhiều người cũng hay đi mua loại vợt gỗ đặc biệt có vẽ hoa văn và nhất là hình nổi các nhân vật nổi tiếng, không phải để đánh cầu mà để chưng trong nhà, giá một cái khoảng từ 5.000 Yen đến 20.000 Yen.

Các em cũng chơi đánh bài nhưng không đánh ăn tiền. Bài "Karuta" của Nhật là loại bài vẽ hình và ghi các câu thơ, các lá bài được trải ra sàn, một người đọc thơ và các em lắng nghe rồi tranh nhau tìm bắt lá bài ("Karuta tori") có ghi câu thơ đó, ai bắt được nhiều là thắng, tương tự như bài tới của Việt Nam. Nhưng nói chung số trẻ em chơi các môn chơi cổ truyền ngày càng ít vì chúng bị hấp dẫn bởi những trò chơi điện tử hiện đại...

Nhật Bản cấm cờ bạc công khai, nên ngay trong dịp Tết cũng không đâu có những trò chơi đỏ đen cả. Năm 2002, Đô Trưởng Tokyo và Thị Trưởng Osaka đều lên tiếng ủng hộ việc tổ chức cờ bạc bằng tiền mặt để lấy thuế như ở Hoa Kỳ.... Dân ghiền cờ bạc cùng lắm chỉ có trò chơi bắn bi (Pachinko), kéo máy, cá ngựa, đua xe, đua thuyền hoặc đánh bài lén. Đại chúng thì chỉ có cầu may qua việc mua vé số, trúng độc đắc khoảng 100 đến 120 triệu Yen. Đặc biệt trong dịp Tết, lô độc đắc khoảng 150 triệu Yen (1.400.000 MK), sau này có loại độc đắc với hai số cặp trước sau được 300 triệu Yen. Họ có thêm loại quay số trước con số trên vé bị sấp che đi, người mua tự cạo xem số có trúng không. Còn loại xổ số thường của Nhật cũng giống như Việt Nam. Không có loại xổ số tự ghi số, nếu không có người trúng thì tiền trúng sẽ được bồi lên thành 5, 10 triệu Mỹ Kim như ở Hoa Kỳ...

Để đáp ứng xu hướng của thời đại, có cả một số nhu kiện (software) của Nhật Bản được dùng để thực hiện thiệp Tết và thêm cơ năng truyền thông, tức chuyển thiệp qua Liên Mạng (Internet). Thiệp sẽ tới máy điện toán của người nhận đúng vào ngày mừng một Tết. Người gửi phải mua thiệp và phải tốn tiền gửi Bưu Điện sẽ nhận được một chút, vì mỗi cuối năm thường phải mướn thêm hàng chục ngàn học sinh và sinh viên phụ phân phối thư, thiệp và quà.

ĂN MẶC NGÀY TẾT...

Dịp Tết và kế tiếp là ngày lễ Thành Nhân, tiếng Nhật gọi là "Seijinshiki" (Thành Nhân Thức, đúng 20 tuổi) ngày 15/1 (từ năm 2000 đổi ra ngày Thứ Hai tuần lễ thứ hai của tháng giêng) cũng là dịp để các cô khoe áo "Kimono" (trước vật) thật là muôn sắc, muôn vẻ. Thật vậy, mỗi áo là một hoa văn khác nhau, không cái nào giống cái

nào, cách thắt nơ sau lưng gọi là "obi" (đới) cũng tùy theo tuổi, lấy chông rỗi hay chưa mà thắt cũng khác nhau. Các cô độc thân thắt hình bướm, còn các bà thì một dải vải trơn. Tuy vậy, cũng không nên dễ tin bề ngoài, biết đâu thấy nơ bướm mà mấy đời chông rỗi! Giá một bộ "Kimono" bằng tơ tằm khoảng 100.000 đến 1.000.000 Yen hay hơn.

Áo "Kimono" đàn ông thì giản dị màu đen và bốn đốm trắng tất nhiên rẻ hơn nhiều, chỉ độ 20.000 đến 100.000 Yen. Các cô tới tuổi 20 thường cố gắng mua bằng được một bộ "Kimono" để diện Tết và cả trong ngày Lễ Thành Nhân vào Chủ Nhật tuần lễ thứ hai của tháng giêng. Năm 2007, có 1,39 triệu người tới tuổi thành niên, trong số đó có 720.000 người là phái nam và 670.000 người là phái nữ, là con số thấp liên tục từ ba năm qua. Đó là dấu hiệu người Nhật sinh đẻ ít đi và đang bị thiếu lao động đơn giản trầm trọng.

Tuy nhiên dịp vui của những người mới trưởng thành này lại là lúc một số nam thanh niên chợt thấy mình là người lớn, đã bày tỏ những đề nén lâu nay bằng cách nghịch ngợm, quậy phá, đôi khi ngay trong các buổi hội họp nói chuyện, nên cảnh sát và cảnh bị phải tăng cường an ninh hơn bình thường. Một số người khác thì nhậu bia rượu quá mức rồi lái xe gây tai nạn.

BAO PHÚC?

Các ngày 1 đến 3 Tết, nhiều cơ sở thương mại lớn như đê-pa-tô, siêu thị và một số cơ sở thương mại nhỏ vẫn mở cửa và bán giới hạn một số lượng "Bao Phúc", tiếng Nhật gọi là "Fukubukuro" (Phúc Đại). Giá thường khoảng 1.000 đến 10.000 Yen.

Bao Phúc trong có đựng cái gì mà có khi hàng ngàn người xếp hàng chờ đợi mua cả mấy tiếng đồng hồ trước khi cơ sở thương mại mở cửa Xin thưa, Bao Phúc là bao hàng được chuẩn bị trước và dán kín, bên trong thường đựng hàng hoá trị giá gấp

5 cho đến 20 lần giá đề. Đó là quần áo, vật dụng đã qua mùa hay hết thời hạn bán, có khi cả thức ăn nữa... được đem ra bán rẻ. Để thu hút khách, đôi khi còn có cả đồng hồ cao cấp, ngọc trai, cẩm thạch, kim cương, hay có khi là vé du lịch vòng quanh thế giới... Nếu may mắn trúng túi đựng các thứ này thì coi như "trúng số" vậy.

Chúng tôi thấy đông đảo khách chỉ chờ mua Bao Phúc, mua xong là đa số đi ra khỏi cửa hiệu luôn, không buồn lưu tâm đến các món thường nhật khác.

THỂ THAO... NGÀY TẾT

Đặc biệt người Nhật có truyền thống thi thể thao vào dịp Tết, mặc dù thời tiết vào giữa đông rất la.nh. Nhiều tuyển thủ các bộ môn không thi thì cũng ra tập, có lẽ giống như các văn thi sĩ khai bút vậy.

Như kết quả tranh tài đầu năm 2005:

Ngày 1/1, đội thuộc công ty Konica-Minolta vô địch chạy Tiếp Sức Năm Mới.

Trong 2 ngày 1 và 2, giải vô địch Marathon Tiếp Sức nổi tiếng Tokyo-Hakone (Xương Cẩn, ở cực nam tỉnh Kanagawa) lần thứ 81, đã được tổ chức với 20 đại học tham dự.. Các toán phải chạy khứ hồi của đoạn đường 109,9 km thành gần 220 km. Đại Học Komazawa vinh dự chiếm vô địch liên tục 4 lần trong tổng số 5 lần vô địch, với thời gian 11 giờ 3 phút 48 giây. Đại học Tokai thắng vòng đi với 5 giờ 32 phút 11 giây, nhưng vòng về yếu hẳn nên chung kết chỉ chiếm hạng 6.

Đội chuyên nghiệp Tokyo Verdy vô địch giải túc cầu (bóng đá) J1 cúp Thiên Hoàng lần thứ 84, cách lần trước 8 năm.

- Thi đánh cờ vây, tiếng Nhật là "Go" còn gọi là "Igo" (Vi Kỳ) với các quân trắng đen của Nhật...

- Ngày 2/1, như một thông lệ từ xa xưa, cửa hoàng cung được mở để thần dân tới viếng thăm và Hoàng Gia Nhật tập họp trên lầu hai Trường Hòa Điện (Chowaden) (trong phòng kính an toàn) ngay mặt tiền hoàng cung ở Đông Kinh để ngỏ lời chúc Tết dân chúng gọi là "Odemashi". Mỗi năm có khoảng từ 70.000 đến 75.000 người tới vào dịp này, mỗi người sẽ được phát cho một lá cờ Nhật để phát mừng mỗi lần Hoàng Gia xuất hiện cách nhau khoảng một giờ, tổng cộng 7 lần. Các đoàn thể cực hữu, bảo hoàng thường có mặt đầy đủ mang các biểu chương đi đầu, trong khi an ninh chìm đứng cùng khắp để ngăn ngừa những phần tử cực tả hay bốc đồng... phá hoại.

Năm 2005, Công nương Nhã Tử (Masako) cũng xuất hiện (sau 2 năm vắng bóng) cùng với Hoàng Gia Đây là lần chót Công Chúa Kỳ Cung (Norinomiya) xuất hiện chung với Hoàng Gia, rồi tới mùa thu thì cô đi lấy chồng và trở thành người bình dân.

- - - - -

SO SÁNH 50 CHUYỆN TẾT VIỆT- NHẬT

	VIỆT NAM	NHẬT BẢN
1- Lịch	Âm (17 hay 18/2)	Dương (từ 1873)
2- Năm	Theo can-chi-giáp	Theo chi-giáp (tính từ đầu năm DL)
3- 2007	Đinh Hợi: 丁亥- heo nhà	Hợi: 亥- heo rừng)
4- Tính tuổi	Tuổi Tây và Ta (Tây+1)	Tuổi Tây (tới sinh nhật lên 1 tuổi)
5- Thời tiết	Nóng	Lạnh (cuối đông)
6- Cúng Táo (2 ông-1 bà)	Có (Táo Thần)	Không (có Trù Thần, không làm lễ)
7- Thiệp Tết	Có	Có
8- Tặng Quà	Có	Có
9- Chợ Tết	Có	Có
10-Cây nêu	Có (ít)	Có (ít)
11-Tất niên / Tân niên	Có	Có
12-Về quê	Nhiều	Rất nhiều
13-Tổng vệ sinh nhà	Có	Có
14-Họp người cùng khu	Không	Có
15-Cùng nhau làm bánh	Có (gia đình)	Có (cả khu cùng giã bánh dầy)
16-Tổng vệ sinh khu vực	Không	Có
17-Tổng vệ sinh nơi làm	Không	Có
18-Lập bàn thờ Tết	Có	Có
19-Đốt hương/nhan	Có (dài hay vòng tròn)	Có (ngắn độ 10 cm)
20-Đốt hàng mã	Có	Không
21-Tào mộ	Có	Có
22-Bùa	Hầu như không	Có (Thần Đạo, ở nhà và xe...)
23-Xin xăm	Có (ít)	Có (ít)
24-Đi Lễ Giao Thừa	Có	Có
25-Cầu	Phúc	Thọ
26-Hái lộc	Có	Không
27-Chuông Giao Thừa	Có	Có (chùa đánh 108 tiếng)
28-Xông nhà	Có	Không (có người đi chơi suốt đêm)
29-Đi lễ	Có (khá đông)	Có (rất đông, khoảng 70%)
30-Lễ Hội	Có	Có (không rầm rộ như Hè)
31-Phóng sinh (chim, cá)	Có (cầu phúc)	Không
32-Hoa	Đào (bắc), Mai (nam)	Không rõ rệt, cành thông, khúc tre
33-Pháo nổ	Có (nay thì không)	Không

34-Pháo hoa/bông	Không (nay thì có)	Có (ít hơn mùa hè)
35-Chúc mừng nhau	Có	Có
36-Dân chúc lãnh đạo...	Không	Có (ngày 2/1 tới Hoàng Cung)
37-Lì xì	Có	Có
38-Đánh bài ăn tiền	Có	Không
39-Bầu Cua Cá Cọp	Có	Không
40-Món ăn Tết	Có (không rõ rệt)	Có (rõ rệt, gọi là Osechi)
41-Ngũ quả	Có	Không
42-Bánh	Có	Có
43-Mứt	Có	Không
44-Món Giao Thừa	Không	Có (Mì, gọi là Misoka)
45-Con tôm	Không	Có (tiếng Nhật "hải lão" 海老: Thọ)
46-Bánh chưng/tét	Có	Không
47-Bánh dầy	Không	Có
48-Dưa hấu	Có	Không
49-Báo xuân	Có (đặc biệt, bìa màu)	Không (bìa thường, tặng trang)
50-Quốc phục	Áo dài (nhiều)	Kimono (ít, nhiều: Lễ Thành Nhân)

- - - - -

Người Việt ở Nhật thường ăn hai cái Tết Tây và Ta, ăn Tết Tây lớn hơn Tết Ta.

Sở dĩ ăn Tết Tây lớn vì được nghỉ nhiều hơn, thêm nữa đã ăn Tết Tây rồi thì Tết Ta không còn hào hứng nhiều nữa.

Người Việt ở hải ngoại năm nay có lẽ đặc biệt ăn "**Tết Nhuận**", tức 2 Tết Ta. Vì lịch trong nước Việt Nam thì ghi mừng 1 Tết Ta là 17/2, hải ngoại năm nay có tới 2 thứ lịch, là lịch đặt in trong nước và lịch in ở hải ngoại thường theo lịch Tàu thì Tết Ta (Âm Lịch) vào ngày 18/2.

Chữ "**Tết**" gốc từ đâu? Có thuyết cho là do đọc trại từ chữ "**Tiết**" (節), chữ Hán nghĩa là khí hậu; mùa... nhưng khi nói Tiết thường là ám chỉ mùa đầu năm tức mùa Xuân. "**Bánh Tét**" là do đọc trại từ chữ "**Bánh Tết**" mà ra?

Bánh Chưng thường có một loại nhân thịt và đậu xanh giã giống nhau, nhưng Bánh Tét đa dạng hơn, có khi thêm đậu đen hay đỗ còn nguyên hạt, đậu phộng (lạc), dừa, chuối, gấc... Mấy năm qua ở Việt Nam có làm những Bánh Chưng và Bánh Tét khổng lồ, nặng 1,5-2 tấn. Năm nay khách sạn Yasaka Saigon ở Nha Trang có làm Bánh Tét dài 31 mét, nặng 675 kg, nấu trong cái nồi tôn đặc chế dài hơn 31 mét...

Người Việt có truyền thuyết Tiết Liêu còn gọi là Lang Liêu, con thứ 18 của vua Hùng Vương thứ 6, Vua phán: "Con nào tìm được thức ăn ngon lành, để bày cỗ cho có ý nghĩa nhất, thì ta sẽ truyền ngôi vua cho.". Tiết Liêu dâng vua Hùng Vương **Bánh Chưng** và **Bánh Dầy** nên được vua cha truyền ngôi cho. Bánh Chưng và Bánh Dầy có thể không ngon bằng sơn hào hải vị mà các người anh dâng lên, tại sao Tiết Liêu lại được truyền ngôi?

Bánh Chưng và dưa chua, Bánh Tét 3 màu, Bánh Dầy kẹp giò lụa/bì.

Bánh Chưng và Bánh Dầy làm bằng những sản phẩm nông nghiệp, phổ thông và gần gũi với người dân, thêm nữa, Bánh Chưng vuông tượng trưng cho **"Đất"**, **"Âm"** và **"Mẹ"**, Bánh Dầy tròn tượng trưng cho **"Trời"**, **"Dương"** và **"Cha"**, người ta ai cũng nhờ trời che, đất chở, nên khi Tiết Liêu dâng bánh hai loại bánh này là biểu hiện trọn vẹn quan hệ mật thiết của tam tài: "Thiên - Địa - Nhân" (天 - 地 - 人) và hòa hợp lẽ sống "Âm - Dương" (陰 - 陽) và nhất là nhờ ơn "Cha-mẹ" sinh thành, dưỡng dục..., như vậy là người đã hiểu được **"Đạo Trời"**, mà **"Ý dân là ý trời"**, hiểu được ý dân thì mới là người có cái **"Đức Lớn"** hay **"chí lương tri"** (至良知) cai trị muôn dân và **"Đạo làm người"**... Khi phụ nữ sinh son, người Việt cũng hay chúc "mẹ tròn con vuông", ý chỉ thuận đạo trời, được tốt đẹp, chứ không phải mẹ thì tròn quay còn con thì vuông vắn. Người Nhật tự coi mình là con cháu Thái Dương Thần Nữ (太陽女神), nên chỉ có Bánh Dầy mà không có Bánh Chưng.

Có điều, có điều... câu chuyện hay và ý nghĩa như vậy, nhưng không

hiếu sao người Việt lâu lâu ăn Bánh Dầy trong năm hoặc lúc Giỗ Tổ Hùng Vương ngày 10/3 Ta, tới Tết chỉ thấy nói tới Bánh Chưng? Đúng ra trên bàn thờ ngày Tết nên để cả hai thứ bánh chẳng? Làm như thế, vừa bảo tồn truyền thống vừa tưởng nhớ và thấm nhuần được cái “Đức Lớn” của tổ tiên. Bánh Dầy thường làm nhỏ, đường kính độ 6-7 cm, nếu cần thì làm lớn để tương xứng với Bánh Chưng.

Tết Ta Đình Hợi năm nay 2007, đài RFA đã phỏng vấn chúng tôi về Tết Việt-Nhật và lễ Thành Nhân (đúng 20 tuổi) của Nhật.

Ngày 15/2, đài BBC cũng đã phỏng vấn chúng tôi về việc ăn Tết Tây và Ta của người Nhật và Việt ở đây.

